

Sınıf Öğretmenleri ile Sınıf Öğretmenliği Bölümü Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Türkçe Öğretim Programının Öngördüğü Metin İşleme Sürecine İlişkin Bilgi Düzeylerinin Karşılaştırılması

Comparing of the Knowledge Levels of Fourth Grade Students and Primary School Teacher about the Process of Teaching a Text in Turkish Education Curriculum

Mehrali CALP¹

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi

Özet

Çalışmanın amacı, Ağrı Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü dördüncü sınıf öğrencileri ile Ağrı ilinde görev yapmakta olan sınıf öğretmenlerinin Türkçe Dersi (1-5. Sınıflar) Öğretim Programında öngörülen metin işleme sürecine ilişkin bilgi düzeylerini karşılaştırmaktır. Araştırma, nicel veri toplama tekniklerinden yararlanılarak gerçekleştirilen tarama modeline dayalı betimsel bir çalışmadır. 43 sınıf öğretmeni ve Sınıf Öğretmenliği Bölümü dördüncü sınıfa devam eden 152 öğrencinin metin işleme sürecine ilişkin bilgi düzeylerini belirlemek üzere "Türkçe Dersi Metin İşleme Sürecine İlişkin Bilgi Testi" kullanılmıştır. Öğrenciler ve sınıf öğretmenlerinin bilgi testindeki başarıları metin işleme sürecinin aşamalarına göre ayrı ayrı ortalama puanlar verilerek tablo halinde gösterilmiş, karşılaştırmalar için ilişkisiz örneklem için t testi yapılmıştır. Sınıf öğretmenlerinin metin işleme sürecinin tamamına ilişkin puan ortalaması 61.2 iken dördüncü sınıf öğrencilerinin puan ortalaması 58.5'tir. Testin tamamından alınan toplam puan dikkate alındığında öğretmenlerin öğrencilerden daha başarılı oldukları sonucu ortaya çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türkçe Öğretim Programı, metin işleme süreci, sınıf öğretmeni, sınıf öğretmeni adayı, Türkçe dersi.

Abstract

The aim of this study is to compare the knowledge levels of primary school teachers in Ağrı Education Faculty/Department of Primary Education and primary

¹ Yrd. Doç. Dr. Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, Ağrı. e-mail: mehralicalp@hotmail.com

school teacher about the process of teaching a text in Turkish Education Curriculum (1 to 5 grades). This research was carried out utilizing quantitative data collection techniques, it is a descriptive study based on the screening model. In this research, 43 primary school teachers and 152 fourth grade students ongoing Department of Primary School Teaching was applied knowledge test in order to determine the level of their knowledge about the process of teaching of the text. The average success level of the teachers regarding the whole process of teaching a text is 61.2. The average success level of teacher candidates (student teachers of department of elementary education ongoing fourth grade) regarding the whole process of teaching a text is 58.5. In the analysis of the knowledge levels about text working process of teacher candidates (student teachers of department of elementary education ongoing 4. grade); it was found that teachers have been more successful than the teachers candidates.

Key Words: Turkish Education Curriculum, process of teaching a text, primary school teachers, teacher candidates, teaching of Turkish.

Giriş

İnsanlığın ürettiği bilgi, tecrübe ve değerler eğitim aracılığı ile toplumun hizmetine sunulmakta ve bireylerin olgunlaşması amaçlanmaktadır. Bu amaç, büyük ölçüde okullarda sürdürülen eğitim ve öğretim etkinlikleri ile gerçekleşmektedir. Eğitim ve öğretim çabaları önceden tasarlanmış programlar esas alınarak yürütülür. Formal eğitim ve öğretimin gayelerinin bir programa dayanmaksızın gerçekleştirilebilmesi ise düşünülemez.

Yakın zamana kadar konular listesi anlamında "müfredat programı" kelimeleriyle karşılanan "program" kavramı, eğitim bilimlerindeki gelişmeler ışığında Batıdaki "curriculum" karşılığı olarak yeni ve farklı bir anlamda kullanılmaya başlanmıştır. Böylece bir zamanlar ülkemizde sadece "etkinlikler listesi" anlamında kullanılan bu terim, ders içi ve ders dışı tüm yaşantıları kapsayan "öğretim programı" anlamına ulaşmıştır. Program terimi, günümüzde "eğitim programı, öğretim programı ve okul programı" olarak alan yazında yer almakta ve birbirinden az çok farklı anlamlarda kullanılmaktadır.

"Eğitim programı" kavramını, "Belli bir zaman süresi içinde belli öğrencileri yetiştirmeye yönelik düzenli eğitim durumlarının tümü" olarak tanımlayan Ertürk, "Eğitim programı, okulda ya da okul dışında plânlanmış etkinlikler yoluyla sağlanan öğrenme yaşantıları düzeneğidir. Bir başka ifadeyle eğitim programı, bir milletin kültürünü meydana getiren temel unsurları dikkate alarak toplumdaki sosyal bağları düzenleyen, bunları gelecek nesillere aktaran, muhatap kitlelere kazandırılması gereken davranışları gösteren hedefler dizisidir." şeklinde açıklamaktadır (Ertürk, 1979).

Doğan'a (1972, 90) göre program, "eğitimin belli başlı amaçlarını, öğrenimle çocuğa ne gibi bilgiler verilmesi gerektiğini, uygulanacak öğretim

yöntemlerini ve öğretimin düzenlenmesini" içermelidir. Başka bir ifadeyle, bir program hem eğitsel amaçları hem de bu amaçlara ulaşılmasını sağlayacak vasıta ve tekniklerin tümünü içine almalıdır.

Ana dil öğretiminin hedeflenen düzeyde gerçekleşmesi büyük ölçüde öğretim programları aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Bundan dolayı, dil öğretimi tasarlayan ve kılavuzlayan "öğretim programı" üzerinde durmak önemlidir. Nesiller arasında sağlıklı iletişimin kurulması, bireylerin kültür ve medeniyetten en üst düzeyde faydalanmaları, ana dilin etkili bir şekilde öğretilmesi ile mümkündür. Bütün öğretim kademelerinde Türkçenin doğru ve eksiksiz olarak öğretilmesi, bu okullarda uygulanmakta olan Türkçe Öğretim Programlarının öğretmen ve öğretmen adaylarına kavratılması ve benimsetilmesiyle sağlanabilir.

Ülkemizde program geliştirmeciliği kapsamında uygulamaya konan Türkçe Programları içinde 2005 yılında son halini alan "İlköğretim Okulları Türkçe Öğretim Programı"nın yapısı ve desenlenmesi "dili doğru, etkili ve güzel kullanma, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim kurma, problem çözme, araştırma, bilgi teknolojilerini kullanma, girişimcilik, karar verme, metinler arası okuma, kişisel ve sosyal değerlere önem verme" gibi temel becerilere vurgu yapması bakımlarından önceki programlardan ayrılmaktadır. Hacmi oldukça geniş olan program yapılandırmacı öğretim yaklaşımına göre oluşturulmuştur.

Programda Türkçe derslerindeki metin işleme süreci de önemli ölçüde değişmiş, öğrencilerin düşünen, eleştiren, kendini ifade edebilen bilgiyi yapılandıran, aktif bireyler olmaları hedeflenmiştir. Türkçe dersindeki başarıyı etkileyen en önemli faktörlerden biri, uygulamaya konan öğretim programının etkililiği diğeri ise uygulayıcı konumunda olan öğretmenin, programın öngördüğü öğrenme ve öğretme sürecini yeterince tanınması ve benimsemesidir.

Dil etkinlikleri büyük ölçüde metinlere dayalı olarak sürdürülmektedir. Bir başka anlatımla öğrenme yaşantıları metinler aracılığıyla sağlanmaktadır. Metin ise yazılı anlatımı oluşturan cümlelerin tümüdür. Kelime, cümle ve paragraflar bir araya gelerek metni oluştururlar. Metin, bir eseri oluşturan yapı ve içerikle ilgili özelliklerin bütünüdür. Alan (1980, 334) metni, "Bir folklor ürününün kendisi, bir anlatının versiyonu" olarak tanımlarken, Akyol (1996, 8) metni "kendisinden anlam kurulan (inşa edilen) her şey" olarak görmektedir.

Metin, onu oluşturan kelime, cümle ve paragrafların fiziki birlikteliği değildir. Bir metinde önemli olan cümle ve paragrafların karşıladığı anlam bütünlüğüdür. O bütünün yüzeysel yapısı değil, derin yapısıdır. Bir metin, ele alıp işlediği konu ve diğer teknik özelliklere göre fıkra ya da şiir türünden kısa bir yazı olacağı gibi; roman ve tiyatro türünden uzun bir yazı da olabilir. Metin içerisinde bilgi, duygu ve düşünceler tesadüfen değil sistematik ve mantıklı bir biçimde düzenlenir. Metindeki bilgilerin nasıl düzenlendiğini ve yapısını bilmek metni anlamayı da kolaylaştırır (Güneş, 2007).

Ülkemizdeki eğitim fakültelerinde öğretim gören öğretmen adaylarına meslekî formasyon kazandırmak üzere farklı bir çok alanda teorik bilgiler

verilmektedir. Ancak uygulamada bu teorik bilgilerden yararlanmanın sınırlı kaldığı, çoğu zaman bunların öğretmenler tarafından etkin bir şekilde işe koşulmadığı bilinmektedir. Öğretmenlerin en çok ihtiyaç duydukları husus, öğretmen yetiştiren öğretim kurumlarında elde ettikleri meslekî bilgi, beceri ve alışkanlıkları meslek içinde uygulamaya dönüştürme yeterliliğidir. Bu yeterlilik, teorik bilgilerden daha çok uygulama becerisi kazanmayla ilişkilidir. Ancak çoğu durumda kuram ile uygulamayı birbirinden ayırmak da imkânsızdır. Çünkü her eylemin ardında mutlaka bir zihni işlem vardır. Düşünceye yaslanmayan iş ve eylemler kör ve sağırdır; amaçsızdır. Etkili ve doğru uygulama becerisi kazanmanın yolu yeterli ve doğru bilgilenmeden geçer. Durum bu olunca öğretmen ve öğretmen adaylarının alan bilgisi yanında uygulayıcısı oldukları programla ilgili yeterli bilgi kazanmalarını sağlamak önemlidir.

Türkçe (1-5. Sınıflar) Öğretim Programında öğrenme-öğretme sürecinde yapılacak çalışmaları göstermek amacıyla, her sınıf düzeyine uygun metin işleme ve etkinlik örnekleri verilmiştir. Bu süreçte dinleme, okuma, konuşma, yazma ve görsel okuma ve görsel sunu etkinlikleri ayrı ayrı ele alınmıştır. Ayrıca programda öğrencilerin anlama becerilerini geliştirmek amacıyla sıralama, sınıflama, eleştirme, tahmin etme, ilişki kurma, özetleme, analiz-sentez yapma ve değerlendirme gibi üst düzey becerilere yer verilmiştir. Programın bir başka özelliği metin içi, metin dışı ve metinler arası okuma etkinlikleri yoluyla "anlama"dan daha çok "anlam kurma"ya önem vermesidir.

Türkçe Programına Göre Metin İşleme Sürecinin Aşamaları

Türkçe 1-5 Öğretim Programında "yapılandırıcı yaklaşım"ın merkeze alınması yanında çoklu zekâ ve öğrenci merkezli öğrenme gibi çeşitli eğitim yaklaşımlarından da yararlanılmıştır. Bu yeni programın yapısı; genel amaçlar, temel beceriler, öğrenme alanları, kazanımlar, etkinlikler, açıklamalardan oluşmaktadır. İlk kez "görsel okuma" ve "görsel sunu" başlıklarıyla yeni öğrenme alanları bu programda yer almıştır. Bu program; dinleme, konuşma, okuma, yazma görsel okuma ve görsel sunudan oluşan beş öğrenme alanı üzerine yapılandırılmıştır. Bu öğrenme alanları hem kendi içinde hem de diğer öğrenme alanlarıyla bir bütünlük içerisinde ele alınmış ve ilişkilendirilmiştir. Bu ilişkilendirmenin amacı öğrencinin dili öğrenme, etkili kullanma ve bilgileri yapılandırma sürecini kolaylaştırmaktadır. (Türkçe Programı, 2005).

Türkçe Öğretim Programında metin işleme süreci, daha önceki programlara göre çok daha ayrıntılı biçimde ele alınmıştır. Metin işleme süreci yeni programla "Hazırlık, Anlama, Metin Aracılığıyla Öğrenme, Kendini İfade Etme, Ölçme ve Değerlendirme" olarak beş aşamada ele alınmıştır. Türkçe öğrenme alanları bu aşamalara sarmal olarak yerleştirilmiş ve düzenlenmiştir. Yani dinleme, konuşma, okuma, yazma, görsel okuma ve sunu öğrenme alanlarının kazanımları ile etkinlikleri iç içe ve sarmal olarak düzenlenmiştir. Her aşamada yapılacak çalışmalar ve kazanımlar Programda ayrıntılı olarak verilmiştir. Programa göre metin işleme sürecine ilişkin temel aşamalar şöyledir:

Hazırlık: Türkçe öğrenme-öğretme sürecinin ilk aşaması hazırlık aşamasıdır. Bu aşamada öğrencinin ön bilgilerini harekete geçirme etkinlikleri gerçekleştirilmektedir. Öğrenci, metinle doğrudan doğruya karşı karşıya getirilmeden önce, bir ön çalışma, yapmak gerekir. Bu ön çalışmada, ele alınacak metnin özelliği, öğrencilerin içinde buldukları sosyal ve psikolojik durumları ve bir önceki dersin öğrenciye kazandırdıkları göz önünde tutulmalıdır. Öğretmen bunları dikkate alarak nasıl bir yol izleyeceğine karar verme fırsatı bulur; öğrencileri incelenecek metnin konusuna, tür ve biçimine, dil ve anlatımına götürücü çalışmalara yönlendirir. Böylece öğrencilerde metne karşı bir yaklaşma sağlanmış, çalışmalar çocuğun günlük hayatına yerleştirilmiş olur. Ancak bu çalışmalarda amacın, üzerinde durulacak parçanın öğrencilerin düzeyine uygun olarak daha iyi incelenip kavranmasına imkân hazırlamak olduğu unutulmamalı, araştırmalar gereğinden fazla genişletilip dağıtılmamalıdır. Ayrıca bu çalışmalar, metin incelenirken yapılabilecek türden değil, metne götürücü nitelikte olmalıdır (Calp, 2010).

Hazırlığın iki boyutu vardır. Birincisi metinle ilgili ön hazırlık diğeri ise metinle ilgili zihinsel hazırlıktır. Ön hazırlık, öğrencilerin dinleme, konuşma, okuma, yazma, görsel okuma ve görsel sunu ile ilgili etkinliklere başlamadan önce yaptığı genel hazırlıkları içermektedir. Bunlar: öğrencinin ve öğretmenin araç gerecini hazırlaması, materyal seçmesi, sunum için gerekli nesne ve modelleri getirmesi vb. kapsamaktadır. Zihinsel hazırlık ise ön bilgileri harekete geçirme, anahtar kelimelerle çalışma, metni tanıma ve tahmin etme amaç, yöntem ve teknik belirleme çalışmalarından oluşmaktadır (MEB, 2006, 160).

Anlama: Bu aşamada, öğrenciye sunulan yeni bilgilerin içselleştirilmesi için sınıflandırma, sıralama, genelleme, örnekleme, çözümlenme, sınamaya ve yanılma gibi çeşitli etkinlikler yapılmaktadır. Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük anlamayı "Bir şeyin ne demek olduğunu, neye işaret ettiğini kavramak, yeni bilgileri eskileriyle bir araya getirerek sonuç niteliğinde başka bir bilgi edinmek" (TDK, 2005) olarak tanımlamaktadır. Güneş (2007) ise anlamayı "Dinleme, okuma ve görsel okuma yoluyla alınan bilgilerin üzerinde düşünme, nedenlerini araştırma, sonuçlar çıkarma ve değerlendirme biçimidir." şeklinde ifade etmektedir.

İnsanlar arasında etkili ve sağlıklı iletişimin kurulması, toplumda uzlaşmanın yaygınlaştırılması, bireylerin birbirlerini doğru ve eksiksiz anlamaları, bir anlaşma aracı olan dilin doğru, açık ve etkili bir şekilde öğretilmesi ile mümkündür (Tural, 1992). Aynı dili konuşan bir topluma dil ile ilgili becerilerin kazandırılması önemlidir. Dilin kendisi kadar, öğretilmesi de büyük bir önem arz eder.

Türkçe dersinin genel ve ona bağlı olarak özel amaçlarına ulaşmanın yolu, derslerde ele alınan okuma parçalarını çözümlenme yolundan geçer. Metni inceleme yönteminin ana eksenini, metinler üzerinde açıklamalı okuma ve dinleme tekniğidir. Buna göre önce metin öğretmen tarafından okunur, daha sonra metnin özelliğine göre, öğrencilere de sesli ve/ya sessiz okuma yaptırılır (Calp, 2010). Öğrencilerin anlama yetilerini geliştirmenin bir diğeri dinleme, bireyin

dış dünyadan aldığı uyarıcılara karşı tepkide bulunması şeklinde tanımlanabilir. Dinleme becerisi, gerek okul gerekse günlük hayatımızda diğer dil becerilerinden daha çok kullandığımız bir beceridir.

Metin aracılığıyla öğrenme: Bu aşama, öğrencinin bilgileri zihninde yapılandırması ve günlük hayata aktarması etkinliklerine yöneliktir. Metin aracılığıyla öğrenme, öğrencilerin metinden öğrendikleriyle günlük hayatlarını birleştirebilmelerini, metinden öğrendiklerini diğer derslerle karşılaştırmalarını ve metinden öğrendikleriyle ilgili araştırmalar yapmalarını kapsamaktadır (Şahinel, 2005).

2005 Türkçe Öğretim Programıyla öğretim sürecinde "metin öğretimi" yerine "metinle öğrenme"ye geçilmiş, metin yerine öğrenci merkeze alınmıştır. Metindeki bilgilerin öğrencilere kavratılması yerine metindeki bilgilerden yararlanarak çeşitli etkinliklerle öğrencilerin dil becerilerini geliştirmeye odaklanılmıştır (Güneş, 2013).

Öğrenme süreci inceleme, genelleme yapma, bir karara varma, yorumlama, sinama-yanılma yapma ve değerlendirme gibi çeşitli zihinsel etkinlikleri gerektirir. Gerek anlama gerekse metin aracılığıyla öğrenmede soru-cevap alıştırmalarının önemli bir yeri vardır. Öğrenciler metinde zaten var olan bilgiyi araştırmak için sorulan soruları, metinden çıkarımlar yaptırmayı gerektiren soruları ve öğrencilerin parçayı kendi yaşantılarıyla ilişkilendirmelerini gerektiren soruları cevaplandırarak öğretmene metinle ilgili "anlama"nın gerçekleşip gerçekleşmediğini görme fırsatı verirler (Freeman, 2007).

Kendini ifade etme: Kendini ifade etme aşaması anlatıma dayalı konuşma, yazma ve görsel sunu becerilerini kapsamaktadır. Konuşma düşüncelerin sözle ifade edilmesi eylemi; yazma duyguların, düşüncelerin, isteklerin, tasarıların yazılı olarak ifade edilmesidir. Türkçe Öğretim Programı'nda ayrı bir öğrenme alanı olarak ele alınan görsel sunu ise, öğrencilerin duygu, düşünce ve bilgilerini görseller aracılığıyla başkalarına aktarması olarak tanımlanmaktadır.

Ölçme ve değerlendirme: Ölçme, öğretim etkinliklerinin sayısal verilerle ifadesi, değerlendirme ise bu sayısal ifadelerin belli ölçütlere göre yorumlanmasıdır. Ölçmenin gerçekleşebilmesi için ölçülecek bir niteliğin olması, niteliğin gözlenebilmesi, amaca uygun sayı ve sembollerle gösterilmesi gerekir. Ölçme değerlendirme metin işleme sürecinin ayrılmaz bir parçasıdır (Balcı ve Tekkaya, 2000).

Ölçme ve değerlendirme etkinlikleri, öğrencinin eksik yönlerini tamamlamasına ve becerilerini geliştirmesine yardım etmektedir. İşlenen bir metnin öğrenciler tarafından yeterince kavranıp kavranmadığını, kavranmışsa bunun ölçüsünün ne olduğunu görmek için ölçme yapılır. Öğrencilerin düşünme, anlama, sorgulama, ilişki kurma, analiz-sentez yapma becerilerini geliştirme düzeylerinin belirlenmiş ölçüte uygunluğunu görmek için değerlendirme yapılır.

Yeni Türkçe Öğretim Programı ölçme ve değerlendirmede, klasik ölçme araçları yanında yeni formlar sunmakta; öğrencilere rehberlik etmeyi ve uygun

öğrenme-öğretme ortamını hazırlamayı ön gören ve öğrencilerin neyi bilmediğinden çok neyi bildiğini gözeten bir anlayışı benimsemektedir.

Öğretmenlerin uyguladıkları program hakkında yeterli bilgiye sahip olmaları kadar öğrenme-öğretme sürecini etkili bir şekilde sürdürme becerisiyle donanımlı olmaları da gereklidir. Temel dil becerilerini kazandırmak için öğretmenler tarafından yararlanılan ana malzeme "metinler"dir. Öğretmenlerin metin işleme süreciyle ilgili etkililik düzeyini artırmaları, uyguladıkları program hakkında tam ve doğru bir yeterliliğe sahip olmalarıyla yakından ilişkilidir. Söz konusu bu yeterlilik, programın dayandığı ilkeleri, öngördüğü yaklaşım, model, yöntem ve teknikleri, yararlanılacak araçlar ile ölçme ve değerlendirme yaklaşımlarını özümsemiş olmayı kapsamaktadır.

Ne kadar mükemmel programlar hazırlanırsa hazırlansın programın öngördüğü hedeflerin gerçekleşme başarısı öğretmenin çabasına bağlıdır. Bu bakımdan, öğretmenlerin neyi, niçin, nasıl, nerede, ne zaman yapacağını bilmeleri ve sürdürmekte olduğu eğitim öğretim etkinliklerinin nasıl değerlendirileceğine ilişkin bilgi, beceri ve alışkanlıklara sahip olmaları önemlidir. Öğretmen, her şeyden önce neyi öğreteceğini ve nasıl öğreteceğini bilmelidir. Bütün bunlar, öğretmenin uygulanmak üzere kendisine sunulan program hakkında kesin ve kapsamlı bilgilere sahip olmasını gerektirir. Bu çerçevede öğretmenler, program değerlendirme ve program geliştirme etkinlikleri içerisinde yer almalıdır. Böylece öğretmenler, program değerlendirme ve geliştirme çabalarına doğrudan ya da dolaylı katılma yoluyla kendi öğretmenlik formasyonlarını geliştirme imkânını elde edebilir, yapmakta olduğu işin ruhunu, felsefesini kavrayabilir.

Türkçe öğretiminin etkili olması, öğrenciye daha önce neleri öğrenip öğrenmediğini bildiren davranışlar yaptırabilme derecesine bağlıdır. İstenen davranışlar gerçekleşmemişse, bu, hem öğretmen hem öğrenci açısından var olan eksikliğin fark edilmesiyle mümkün olacak; öğretmen açısından *öğretmedeki*, öğrenci açısından ise *öğrenmedeki* eksiklik belirlenmiş olacaktır. Böylece daha sonraki öğretim ve öğrenim etkinliklerinde bu noksanlıkların giderilmesi mümkün olabilecektir. Bu çalışmada, Türkçe öğretim programı hakkında öğretmen adayları ve sınıf öğretmenlerinin bilgi düzeylerini belirlemek ve karşılaştırmak hedeflenmiştir.

Amaç

Bu araştırmanın amacı, Ağrı Merkez İlçede görevli Sınıf Öğretmenleri ile Ağrı Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü 4. Sınıf öğrencilerinin Türkçe Dersi (1-5. Sınıflar) Öğretim Programında öngörülen metin işleme sürecine ilişkin bilgi düzeylerini belirlemek ve iki grup arasında bilgi düzeyi açısından fark olup olmadığını karşılaştırmaktır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma nicel veri toplama tekniklerinden yararlanılarak gerçekleştirilen tarama modeline dayalı betimsel bir çalışmadır.

Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Bilinmek istenen şey vardır ve oradadır. Önemli olan, onu uygun bir biçimde "gözleyip" belirleyebilmektir.

Tarama modellerinde amaçların ifade edilişi genellikle, soru cümleleri ile olur. Bunlar: "Ne idi?", "Nedir?", "Ne ile ilgilidir?", ve "Nelerden oluşmaktadır?" gibi sorulardır (Karasar, 2012).

Katılımcılar

Bu çalışmaya Ağrı il merkezindeki değişik okullarda görev yapan 43 sınıf öğretmeni ile Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim dalında öğrenim gören 152 dördüncü sınıf öğrencisi katılmıştır. Öğretmenler tesadüfi küme örnekleme yöntemiyle seçilirken, öğrenciler içinde herhangi bir seçim yapılmamış dördüncü sınıfa devam eden tüm öğrenciler çalışmaya dahil olmuştur. Öğretmenlerin 26'sı erkek 17'si bayan olup öğrencilerin 59'u kız 93'ü erkektir

Öğretmenlerin % 82.3'ü Eğitim Fakültesi mezunu olup % 87.2'si 5 yıl ve üzerinde kıdeme sahiptir. Öğretmenlerin kıdem ortalamaları 6.3 yıldır. Hizmet içi eğitim alma durumuna göre dağılıma bakıldığında ise öğretmenlerin % 81.4'ü (35 kişi) Türkçe Dersi (1-5. Sınıflar) Öğretim Programı hakkında hizmet içi eğitim almıştır.

Ölçme Aracı ve Verilerin Toplanması

Araştırmada metin işleme sürecine ilişkin bilgi düzeylerini belirlemek üzere 43 sınıf öğretmeni ile Sınıf Öğretmenliği bölümü 4. sınıfa devam eden 152 öğrenciye Coşkun ve Alkan (2010) tarafından geliştirilen bilgi testi uygulanmıştır.

"Türkçe Dersi Metin İşleme Sürecine İlişkin Bilgi Testi" çoktan seçmeli 30 sorudan oluşmaktadır. Bu testteki sorular, programda belirlenen ve uygulaması öğretmen kılavuz kitaplarında ayrıntılı biçimde gösterilen metin işleme sürecinin aşamaları konusunda öğretmenlerin bilgi düzeylerini ölçmeye yöneliktir. Her bir soru 3.33 puan değerinde olup testten alınabilecek en yüksek puan 100'dür. Testin geliştiricileri, güvenirlilik (Cronbach Alfa) katsayısını 0.75 olarak bulmuşlardır. Ölçme aracı için araştırmacının yeniden hesapladığı güvenirlilik (Cronbach Alfa) katsayısı 0.71'dir.

Ölçme aracının uygulanmasında öğretmenlerin gönüllü olması dikkate alınmıştır. Öğretmenler bilgi testini eğitim öğretimin sona erdiği yılsonu seminerleri sırasında cevaplandırmıştır. Bilgi testi, Ağrı Eğitim Fakültesi sınıf öğretmenliği dördüncü sınıf öğrencilerine bahar yarıyılında vize sınavları sırasında uygulanmıştır.

Verilerin Analizi

Öğrenciler ve sınıf öğretmenlerinin bilgi testindeki başarıları metin işleme sürecinin aşamalarına göre ayrı ayrı ortalama puanlar verilerek tablo halinde gösterilmiş, karşılaştırmalar için bağımsız örneklem t testi yapılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde sınıf öğretmenleri ve Sınıf Öğretmenliği bölümünde okumakta olan dördüncü sınıf öğrencilerinin metin işleme süreci ve metin işleme sürecinin aşamalarına yönelik bilgi düzeyleri sayısal veriler sunularak karşılaştırılmıştır.

Dördüncü Sınıf Öğrencileri ve Sınıf Öğretmenlerinin Metin İşleme Sürecine İlişkin Bilgi Düzeyleri

Sınıf Öğretmenliği Bölümü dördüncü sınıf öğrencileri ile sınıf öğretmenlerinin bilgi testinde metin işleme sürecinin aşamalarına ilişkin ortalama puanları verilmiştir.

Tablo 1. Dördüncü Sınıf Öğrencileri ve Sınıf Öğretmenlerinin Metin İşleme Sürecine İlişkin Ortalama Puanları

Aşama	Soru Sayısı	Katılımcılar	Ortalama Puanlar
Hazırlık	6	Öğrenci	61,6
		Öğretmen	69,8
Anlama	6	Öğrenci	48,5
		Öğretmen	49,2

Metin Aracılığıyla Öğrenme	4	Öğrenci	55,4
		Öğretmen	55,2
Kendini İfade Etme	8	Öğrenci	57,1
		Öğretmen	57,6
Ölçme ve Değerlendirme	6	Öğrenci	69,8
		Öğretmen	74
Toplam	30	Öğrenci	58,5
		Öğretmen	61,2

Tablo 1'den anlaşılacağı üzere dördüncü sınıf öğrencilerinin metin işleme sürecindeki ortalama puanı "Hazırlık" aşamasında 61.6 iken, sınıf öğretmenlerinin 69.8'dir. "Anlama" aşamasında öğrencilerin toplam puan ortalaması 48.5 iken öğretmenlerin 49.2'dir. "Metin aracılığıyla öğrenme" aşamasında öğrencilerin ortalama puanları 55.4 iken öğretmenlerin ortalama puanları 55.2'dir. "Kendini ifade etme" aşamasında öğrenciler 57.1'lik ortalama puana sahipken öğretmenler 57.6'lık ortalama puana sahiptir. "Ölçme ve Değerlendirme" aşamasında öğrencilerin puan ortalaması 69.8 iken öğretmenlerin ortalama puanları 74'tür.

Öğrencilerde en yüksek puan 69.8 ile "Ölçme ve Değerlendirme" aşamasında en düşük puan ise 48.5 ile "Anlama" aşamasında tespit edilmiştir. Öğrencilerin testin tamamındaki ortalama puanı 58.5'tir. Öğretmenlerde de en yüksek puan 74 ile "Ölçme ve Değerlendirme" aşamasında, en düşük puan ise 49.2 ile "Anlama" aşamasında tespit edilmiştir. Öğretmenlerin testin tamamındaki ortalama puanı 61.2'dir. Testin tamamından alınan toplam puan dikkate alındığında öğretmenlerin öğrencilerden daha başarılı oldukları görülmektedir.

Sınıf Öğretmenliği Dördüncü Sınıf Öğrencileri ile Sınıf Öğretmenlerinin Hazırlık Düzeyleri Puanlarının Karşılaştırılması

Tablo 2'de ilişkisiz örneklem için t testi sonuçlarına göre sınıf öğretmenliği dördüncü sınıf öğrencileri ile sınıf öğretmenlerinin ortalama hazırlık düzey puanları arasındaki karşılaştırma sunulmuştur.

Tablo 2. Dördüncü Sınıf Öğrencileri ile Sınıf Öğretmenlerinin Ortalama Hazırlık Düzey Puanlarının Karşılaştırılması

Hazırlık Puanları		N	X	S.S.	sd	t	p
Sınıf Öğretmenliği 4. Sınıf Öğrencileri		152	61,6	0,226	193	-2,188	0,013
Sınıf Öğretmenleri		43	69,8	0,172			

Sınıf Öğretmenliği dördüncü sınıf öğrencileri ile sınıf öğretmenlerinin ortalama hazırlık düzeyi puanlarının karşılaştırılması için yapılan ilişkisiz örneklem için t testinin sonucuna göre sınıf öğretmenlerinin puan ortalaması ($X_{\text{Sınıf Öğr}}=69.8$), Sınıf öğretmenliği öğretmen adaylarının puan ortalamasından ($X_{\text{Öğr Adayları}}=61.6$) anlamlı derecede yüksektir. [$t_{(193)}=-2.188$, $p<0.05$]

Sınıf Öğretmenliği Dördüncü Sınıf Öğrencileri ile Sınıf Öğretmenlerinin Anlama Düzeyleri Puanlarının Karşılaştırılması

Tablo 3'te ilişkisiz örneklem için t testi sonuçlarına göre sınıf öğretmenliği dördüncü sınıf öğrencileri ile sınıf öğretmenlerinin ortalama **anlama** düzey puanları arasındaki karşılaştırma sunulmuştur.

Tablo 3. Dördüncü Sınıf Öğrencileri ile Sınıf Öğretmenlerinin Anlama Düzeyi Puanlarının Karşılaştırılması

Anlama Puanları		N	X	S. S.	sd	t	p
Sınıf Öğretmenliği 4. Sınıf Öğrencileri		152	48,5	0,204	193	-0,214	0,930
Sınıf Öğretmenleri		43	49,2	0,209			

Sınıf Öğretmenliği dördüncü sınıf öğrencileri ile sınıf öğretmenlerinin ortalama anlama düzeyi puanlarının karşılaştırılması için yapılan ilişkisiz örneklem için t testinin sonucuna göre sınıf öğretmenlerinin puan ortalaması ($X_{\text{Sınıf Öğr}}=49.2$), sınıf öğretmenliği öğretmen adaylarının puan ortalaması ($X_{\text{Öğr Adayları}}=48.5$) arasında anlamlı derecede fark yoktur. [$t_{(193)}=-0.214$, $p<0.05$]

Sınıf Öğretmenliği Dördüncü Sınıf Öğrencileri ile Sınıf Öğretmenlerinin Metin Aracıyla ile Öğrenme Düzeyi Puanlarının Karşılaştırılması

Tablo 4'te bağımsız örneklem için t testi sonuçlarına göre sınıf öğretmenliği dördüncü sınıf öğrencileri ile sınıf öğretmenlerinin ortalama metin aracılığı ile öğrenme düzeyi puanları arasındaki karşılaştırma sunulmuştur.

Tablo 4. Dördüncü Sınıf Öğrencileri ile Sınıf Öğretmenlerinin Metin Aracıyla ile Öğrenme Düzeyi Puanlarının Karşılaştırılması

Metin Aracılığı ile Öğrenme Puanları	N	X	S.S.	sd	t	P
Sınıf Öğretmenliği Öğrencileri	4. Sınıf 152	55,4	0,251	193	0,044	0,151
Sınıf Öğretmenleri	43	55,2	0,287			

Tablo 4'te görüldüğü üzere, sınıf öğretmenliği dördüncü sınıf öğrencileri ile sınıf öğretmenlerinin metin aracılığıyla öğrenme düzeyi puanlarının karşılaştırılması için yapılan ilişkisiz örneklem için t testinin sonucuna göre sınıf öğretmenlerinin puan ortalaması ($X_{\text{Sınıf Öğr}}=55.2$), sınıf öğretmenliği öğretmen adaylarının puan ortalaması ($X_{\text{Öğr Adayları}}=55.4$) arasında anlamlı derecede fark yoktur. [$t_{(193)}=0.044$, $p<0.05$]

Sınıf Öğretmenliği Dördüncü Sınıf Öğrencileri ile Sınıf Öğretmenlerinin Kendini İfade Etme Düzeyi Puanlarının Karşılaştırılması

Tablo 5'te bağımsız örneklem için t testi sonuçlarına göre sınıf öğretmenliği dördüncü sınıf öğrencileri ile sınıf öğretmenlerinin ortalama kendini ifade etme düzeyi puanları arasındaki karşılaştırma sunulmuştur.

Tablo 5'te görüldüğü üzere, sınıf öğretmenliği dördüncü sınıf öğrencileri ile sınıf öğretmenlerinin kendini ifade etme düzeyi puanlarının karşılaştırılması için yapılan ilişkisiz örneklem için t testinin sonucuna göre sınıf öğretmenlerinin puan ortalaması ($X_{\text{Sınıf Öğr}}=57.6$), sınıf öğretmenliği öğretmen adaylarının puan ortalaması ($X_{\text{Öğr Adayları}}=57.1$) arasında anlamlı derecede fark yoktur. [$t_{(193)}=-1.616$, $p<0.05$]

Tablo 5. Sınıf Öğretmenliği Dördüncü Sınıf Öğrencileri ile Sınıf Öğretmenlerinin Kendini İfade Etme Düzeyi Puanlarının Karşılaştırılması

Kendini İfade Etme Puanları	N	X	S. S.	sd	t	P
Sınıf Öğretmenliği 4. Sınıf Öğrencileri	152	57,1	0,286	193	-1,616	0,615
Sınıf Öğretmenleri	43	57,6	0,197			

Sınıf Öğretmenliği Dördüncü Sınıf Öğrencileri ile Sınıf Öğretmenlerinin Ölçme Düzeyleri Puanlarının Karşılaştırılması

Tablo 6'da ilişkisiz örneklem için t testi sonuçlarına göre sınıf öğretmenliği öğretmen adayları ile sınıf öğretmenlerinin ortalama **ölçme ve değerlendirme** düzey puanları arasındaki karşılaştırma sunulmuştur.

Tablo 6. Sınıf Öğretmenliği Dördüncü Sınıf Öğrencileri ile Sınıf Öğretmenlerinin Ölçme Düzeyleri Puanlarının Karşılaştırılması

Ölçme ve Değerlendirme Puanları	N	X	S. S.	sd	t	P
Sınıf Öğretmenliği 4. Sınıf Öğrencileri	152	69,8	0,194	193	-1,287	0,242
Sınıf Öğretmenleri	43	74	0,164			

Tablo 6'da görüldüğü üzere, sınıf öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirme puan ortalaması ($X_{\text{Sınıf Öğr}}=74$) ve sınıf öğretmenliği öğretmen adaylarının puan ortalaması ($X_{\text{Öğr Adayları}}=69.8$) arasında anlamlı derecede fark yoktur. [$t_{(193)}=-1.287$, $p<0.05$]

Tartışma Sonuç ve Öneriler

Bulgulara göre, Türkçe Öğretim Programında (1-5. Sınıflar) ele alınan metin işleme sürecinin getirdiği yenilikler öğrenci ve öğretmenler tarafından

yeterince bilinmemektedir. 4. Sınıf öğrencileri ve sınıf öğretmenlerinin metin işleme sürecine ilişkin bilgi düzeylerini ölçmeyi amaçlayan bu çalışma, katılımcıların bilgi düzeyinin beklenen düzeyde olmadığı sonucunu ortaya koymaktadır.

Coşkun ve Alkan'ın (2010) öğretmenlerin programdaki metin işleme sürecinin aşamalarına ilişkin bilgi düzeylerini inceleyen araştırma bulguları bu çalışmanın bulgularıyla büyük oranda benzeşmektedir. Sonuçlara göre öğretmenlerin bilgi testinde metin işleme sürecinin aşamalarına ilişkin başarı düzeyleri şu şekildedir. Hazırlık (%56,1), Anlama (%36,2), Metin Aracılığıyla Öğrenme (% 40,6), Kendini İfade Etme (% 45,8), Ölçme ve Değerlendirme (% 54,1). Öğretmenlerin metin işleme sürecinin tamamına ilişkin başarı ortalaması ise % 46,6'dır.

Akkaya ve Susar-Kırmızı (2007) tarafından yapılan bir çalışmada da benzer şekilde öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun programı uygulama konusunda gerekli bilgi birikimine sahip olmadıkları dile getirilmiştir. Konuyla ilgili Aydın ve Kılıç-Özmen (2010) tarafından yapılan bir çalışmada ise öğretmenlerin kendilerini öğretim programıyla ilgili yeterli görmelerine rağmen hizmet içi eğitim almak istedikleri sonucu ortaya çıkmıştır.

Bir öğretim programının en önemli öğelerinden biri öğretmendir. Öğretim programı ne kadar iyi yapılandırılmış olursa olsun esas belirleyici öğretmendir. Bu açıdan öğretmenler ve öğretmenlik mesleğini icra edecek olan öğrencilerin öğretim programını tanıması çok önemlidir.

Öğretmenlerin Türkçe öğretiminde izleyeceği öğrenme ve öğretme aşamalarını ve bu aşamalarda atılacak adımları içselleştirmeleri önemlidir. Programın içeriği ne kadar iyi düzenlenirse düzenlensin, sınıflarda bunları uygulayacak olan öğretmenlerdir. Programa temel alınan felsefeyi yeterince anlamayan ya da programda yer alan yöntem, teknik ve yaklaşımları gereğince bilmeyen bir öğretmenin programı başarılı bir şekilde uygulaması pek de mümkün değildir (Akkaya ve Susar-Kırmızı. 2007).

Öğretmen ve öğretmen adaylarına hedeflenen nitelikleri kazandırmak için örnek alacakları kuramsal alt yapıyı oluşturmak öğretmenlik formasyonu açısından önemlidir. Bu çerçevede, öğretmen ve öğretmen adaylarının "derse hazırlık, plânlama, öğrenme ortamını hazırlama, sunum, okuma, anlama ve etkinlikleri değerlendirme" konularında beklenen becerileri geliştirmeleri için öğretim programı hakkında, unutmaya meydan vermeyecek şekilde düzenli aralıklarla bilgilendirilmeleri gereklidir.

Yapılan araştırmalarda öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun program ve programı uygulama konusunda gerekli bilgi birikimine sahip olmadıkları öne çıkmaktadır (Coşkun, 2005; Gözütok, Akgün ve Karacaoğlu, 2005; Yaşar, Gültekin, Türkan, Yıldız ve Girmen, 2005; Akkaya ve Susar-Kırmızı, 2007; Aydın ve Kılıç Özmen, 2010; Coşkun ve Alkan, 2010).

Bu çalışmada saptanan sonuçlardan hareket ederek aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

Öğretmen ve öğretmen adayları İlköğretim 1-5. sınıf Türkçe Dersi Öğretimi Programı üzerine yapılan bilimsel çalışmaların sonuçları ile yüzleştirilmelidir.

Eğitim Fakülteleri programında yer alan "Okul Deneyimi" ve "Öğretmenlik Uygulaması" derslerinin gerek teorik gerekse uygulamalı saatlerinin öğretmen adaylarını mesleğe hazırlama hususunda çok önemli bir role sahip olduğu bilinciyle hareket edilmelidir. Uygulama okullarının seçiminde özenli olunmalı, öğretmen adaylarının deneyimli öğretmenlerin birikimlerinden faydalanmaları sağlanmalıdır.

Metin işleme kavramı bir kez daha tartışılmalıdır. Öğretmenlerin geliştirmiş oldukları özgün ve yaratıcı uygulamalar varsa araştırmalarla tespit edilmeli ve bu uygulamalar kayıt altına alınarak diğer öğretmenlerin kullanımına sunulmalıdır.

Programda alanda çalışan öğretmenleri tereddüde sevk eden ve anlam karışıklığına yol açan tekrarlar ayıklanmalı; program yeniden desenlenmelidir. Paydaşlardan sağlanacak bilgi akışı ile program değerlendirilmeli ve geliştirilmelidir.

Program tanıtımına yönelik çeşitli hizmet içi eğitimler yapılmış olsa da bu çalışmaların daha sistematik ve sürekli şekilde devam ettirilmesi gerekmektedir. Özellikle uygulamaya bağlı sonuçlar ve deneyimler arttıkça, hizmet içi eğitimlerde bu bilgilerin paylaşılması sağlanmalıdır. Paydaşların programa hâkimiyet sağlamaları ve bu programı içselleştirmeleri için hizmet içi eğitim çalışmaları üniversite ve Millî Eğitim Müdürlükleri marifetiyle il bazında yapılmalıdır.

Üniversitelerde, yeni ilköğretim programının istediği niteliklere sahip öğretmenler yetiştirilmeli ve ayrıca hazırlanacak özel programlarla, halen görev yapmakta olan öğretmenlere eğitim hizmeti verilmelidir.

Kaynaklar

Akkaya, N. ve Susar Kırmızı, F. (2007). Yeni Program Doğrultusunda Hazırlanan İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Millî Eğitim*, 174: 232-249.

Akyol, H. (1996) Metinler Arası (Intertextuality) Okuma ve Sorular. *Bilgi Çağında Eğitim*, 7, Nisan Mayıs Haziran.

Alan, D. (1980). "Texture, Text and Context." *Interpreting Folklore*. Bloomington: Indiana University Press.

Aydın, O. ve Kılıç Özmen, Z. (2010). Yeni İlköğretim Müfredatının Uygulanmasına İlişkin İlköğretim Öğretmenleri Görüşleri. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 92: 98-111.

Balcı, E., Tekkaya, C. (2000). Ölçme ve değerlendirme tekniklerine yönelik bir ölçeğin geliştirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18: 42-50.

- Calp, M. (2010). *Özel Eğitim Alanı Olarak Türkçe Öğretimi*, Ankara: Nobel Yayınları.
- Coşkun, E., Alkan, M. (2010). Sınıf Öğretmenlerinin Türkçe Dersi Metin İşleme Sürecine İlişkin Bilgi Düzeylerinin Değerlendirilmesi, *TÜBAR-XXVII*, 162-184.
- Coşkun, E. (2005). İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğretmen ve Öğrencilerinin Yeni Türkçe Dersi Öğretim Programı'yla İlgili Görüşleri Üzerine Nitel Bir Araştırma. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 2: 421-476.
- Doğan, H. (1972). *Öğrenci, Öğretmen ve Program Yönünden Türk Orta Öğretim Sisteminin Değerlendirilmesi*. İstanbul: Talim ve Terbiye Dairesi Yayınları.
- Ertürk, S. (1979). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Freeman, D. L. (2007). *Techniques and Principles in Language Teaching*. Oxford: Oxford Üniversitesi Yayınevi.
- Gözütok, F. D., Akgün, Ö. E. ve Karacaoğlu, Ö. C. (2005). İlköğretim programlarının öğretmen yeterlikleri açısından değerlendirilmesi. *Kayseri: Yeni İlköğretim Programını Değerlendirme Sempozyumu*, 17-40. Ankara: Sim Matbaası.
- Güneş, F. (2007). *Türkçe Öğretimi ve Zihinsel Yapılandırma, Türkçe Öğrenme – Öğretme Süreci*. Ankara: Nobel Yayın-Dağıtım.
- Güneş, F. (2013). Türkçede Metin Öğretimi Yerine Metinle Öğrenme. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Türkçenin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı*. 6(11): 628-642.
- Karasar, N, (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, (19. baskı). Ankara: Nobel Yayınları
- MEB (2006). *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Klavuzu (1-5. Sınıflar)*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi, Ankara.
- Susar-Kırmızı, F. ve Akkaya, N. (2010). Yeni Türkçe Dersi Öğretim Programının Uygulamasına İlişkin Olarak Branş Öğretmenlerinin Görüşleri. *Millî Eğitim*, 185: 33-45.
- TDK (2005). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tural, S. K. (1992). Türkçe Öğretimi ve Milli Eğitim Üzerine. *İlksan Öğretmen*, 7: 18-21.
- Yaşar, Ş., Gültekin, M, Türkan, B., Yıldız, N ve Girmen, P. (2005). Yeni ilköğretim programlarının uygulanmasına ilişkin sınıf öğretmenlerinin hazırbulunuşluk düzeylerinin ve eğitim gereksinimlerinin belirlenmesi (Eskişehir ili örneği). *Kayseri: Yeni İlköğretim Programını Değerlendirme Sempozyumu*. 51-63. Ankara: Sim Matbaası